

РОМАН КУЛИКОВСКИ, БОЖЕНА ГАЛЧИЊСКА

ПРОСТОРНА ОРГАНИЗАЦИЈА ПОЉОПРИВРЕДЕ У ПРИГРАДСКОЈ ЗОНИ ВАРШАВЕ

Подручја која се налазе у суседству великих агломерација најчешће се карактеришу концентрацијом многих функција (нпр. пољопривреда, насеља, индустрија, саобраћај и сл.) а развој једне од њих одвија се на рачун других (3, 65—79). Дакле, у земљама које су карактеристичне по високом нивоу развоја средстава за транспорт интензивни пољопривредни системи лоцирани су тамо где за то постоје најповољнији природни услови.

Недовољан развој средстава за транспорт пољопривредних производа у Пољској доводи до тога да је производња артикала који не подносе дуг и далек транспорт (нпр. поврће, воће, цвеће) лоцирана у близини великих тржишта датих производа. Велика потреба за тим производима која постоји у веома урбанизованим зонама, које су понекад карактеристичне по доста неповољном земљишту, доводи до тога да су тамо улагања у пољопривредну производњу већа него у подручјима која се налазе на већој удаљености од великих агломерација. А добро формирано залеђе великих градова, поред такве одлике као што је велико учешће баштованства у засејаним површинама и пољопривредној производњи, карактерише такође виши, него у другим областима земље, ниво продуктивности земље и рада као и виши ступањ робности и специјализације пољопривреде. Пример за такву пољопривреду јесте пољопривреда приградске зоне Варшаве.

Овај рад је заснован на објављеним материјалима војводских завода за стистику и на материјалима прикупљеним за време теренских истраживања у приградској зони Варшаве од 1986. до 1987. године¹⁾. Подручје истраживања обухвата 116 општина које се налазе у варшавском војводству и у суседним војводствима (ск. 1).

Доминантан облик газдовања земљом су индивидуална пољопривредна газдинства. У варшавском војводству она су заузимала у 1986. години 79,1% од укупно обрадивог земљишта. Подруштваљена пољопривреда обух-

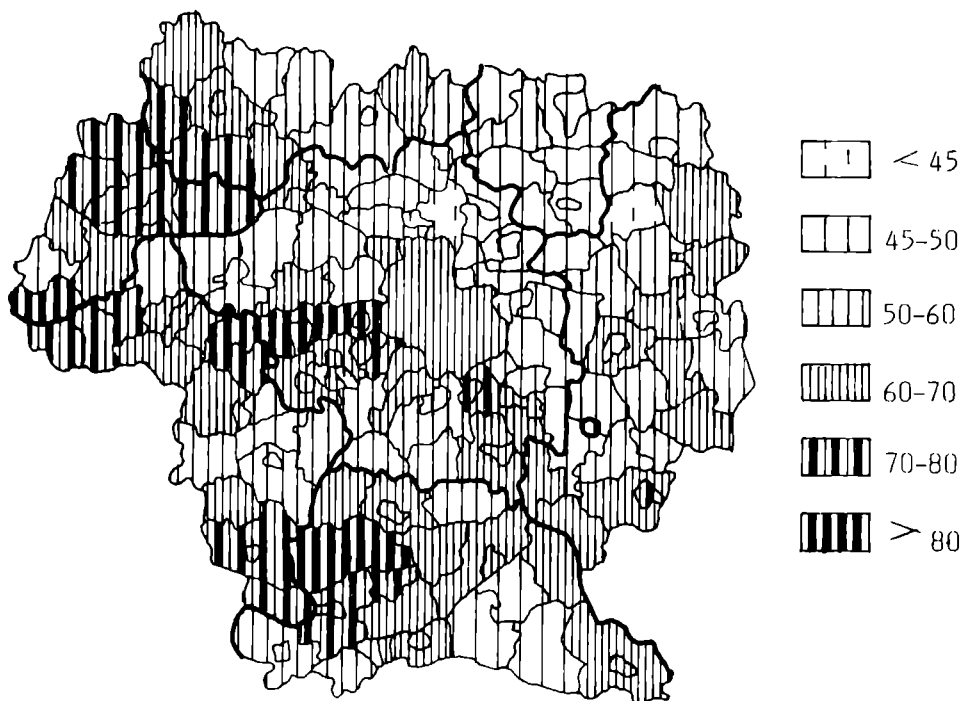
¹⁾ Поред аутора овог рада у истраживањима је учествовао и V. В. Morgan, професор у King's College у Лондону. У току тих истраживања обављено је око 40 интервјуа на разним типовима пољопривредних газдинстава.

Превео с пољског Угљеша Радновић

Др Роман Куликовски и др Божена Галчињска, Институт за географију и просторно планирање ПАН, Варшава.

ватала је у то време у варшавском војводству 14,3% обрадивог земљишта, од тога је на државна газдинства отпало 7,7% а на земљорадничке задруге 4,4%.

Карактеристична одлика у структури величине индивидуалних газдинстава на истраживаном подручју је у томе што преовлађују мала газдинства с површином мањом од 5 ха, а у централном делу истраживаног подручја доминирају газдинства с просечном величином мањом од 3 ха. У варшавском војводству газдинства мања од 5 ха достигала су у 1986. години чак 75% од укупног броја и нешто преко 40% земље у том сектору пољопривреде. Нешто већу просечну величину газдинстава (5—7 ха) имала су подручја источно од Варшаве (у сједлечком војводству) и баштованска зона у радомском војводству. Највећу просечну величину газдинстава (7—10 ха) имала су подручја у хехановском и остреленчком војводству.

Ск. 2. — Валоризација производног пољопривредног простора мерена вредношћу општег показатеља квалитета у бодовима

Sk. 2. — Evaluation of agricultural producing area measured by the value of the general index of quality, in points

Површински мала газдинства у приградској зони Варшаве, нарочито она која су се специјализовала за баштованску производњу, одликовала су се високом продуктивношћу — како у односу на 1 лице које активно ради у пољопривреди, тако и у односу на јединицу површине обрадивог земљишта (ск. 8). Највиши степен достиже и робност пољопривреде. У варшавском војводству, на пример, вредност откупа пољопривредних про-

Ск. 1. — Административна подела истраживане области, 1987. г.
Sk. 1. — Administrative division of the investigated area, 1987.

извода била је у 1986. години највећа од свих војводства у земљи и износила је 131,5 хиљ. злота на 1 ха обрадиве земље, при просечној вредности у земљи која је у то време износила 80,7 хиљ. злота. На основу података са теренских истраживања у приградској зони Варшаве која су обављена у 1986. и 1987. години процењено је да на газдинствима специјализованим за производњу поврћа на пољу, вредност робне пољопривредне производње на 1 ха обрадиве земље је износила од 400 до 700 хиљ. злота, на баштованским газдинствима око 500 хиљ. злота, а на газдинствима специјализованим за производњу поврћа под стакленицима или цвећа вредност је била још већа.

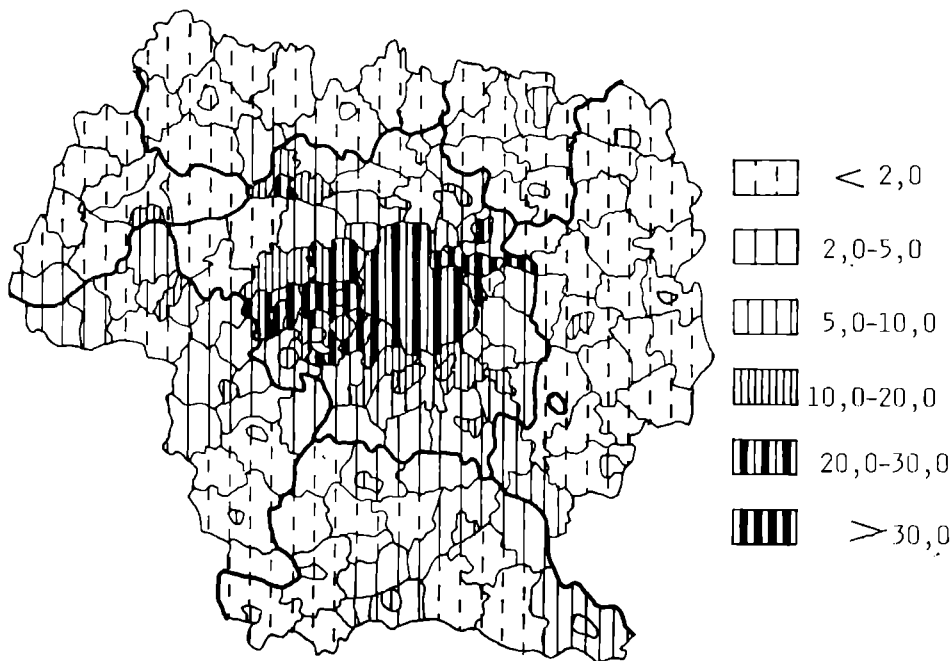
Ск. 3. — Процентуално учешће становништва са средњим и вишим образовањем у укупном броју радника запослених углавном на пољопривредним газдинствима. Индивидуална пољопривреда, 1978.

Sk. 3. — Percentage participation of population, with secondary and high education, in the total number of workers employed generally on the agricultural estates (farms). Individually-owned agriculture, 1978.

И улагања у пољопривредну производњу на нивоу Пољске била су највећа и износила су у 1986. години у варшавском војводству 22,2 хиљ. злота на 1 ха обрадивог земљишта (просечна вредност у земљи 14,7 хиљ. злота).

Пољопривредна производња у варшавском војводству чинила је тек око 3 одсто националног дохотка оствареног у том војводству. Знатно већу ставку пољопривреде са овог подручја представља њено учешће у производњи поврћа у целој земљи (око 9,5 одсто) и воћа (више од 30 одсто).

Близна велике градске агломерације каква је на истраживаном подручју Варшаве, заједно са 27 других градских центара на територији војводства главног града и са 21. градом у осталим војводствима овог подручја, усмерава демографске процесе који се одвијају на сеоским подручјима. Добро развијена индустрија у варшавском округу и повољне комуникације омогућавају свакодневни долазак на рад у варшавско војводство 213 хиљ., од тога у Варшаву 141 хиљ. лица (4). Ови подаци се у знатној мери односе и на сеоско становништво. У војводству главног града мешовита домаћинства у пољопривреди (радници-полутани) износила су 48,4% (5, 91; **tab. 2.**) од чега су 34,4% повезивала рад у пољопривреди с радом у индустрији, док је знатан део мешовитих домаћинстава на истраживаном подручју налазио додатно запослење у грађевинарству.

Ск. 4. — Процентуални удео поврћа на засејаним површинама.
Индивидуална пољопривреда, 1987.

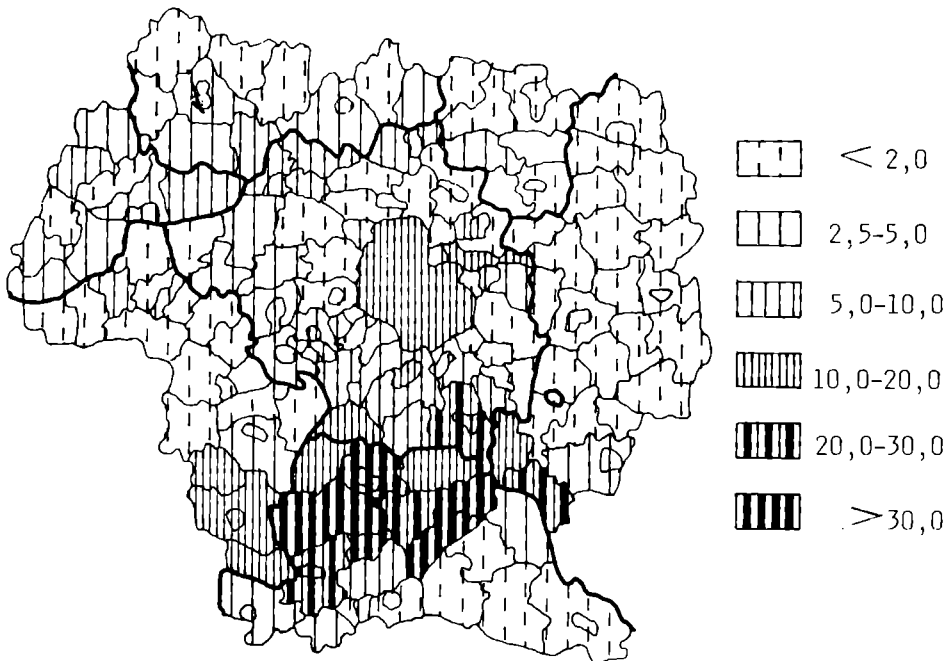
Sk. 4. — Percentage share of vegetables on the planted surfaces.
Individually-owned agriculture, 1987.

Ова појава је веома честа у општинама у западним крајевима војводства главног града а и у општинама у североисточном, источном и југоисточном подручју војводства, као и у општинама дуж жељезничких линија према Лођу и Познању, према Вјалистоу и Тересполу.

У мешовитим домаћинствима доминирала су веома мала домаћинства површине до 2 ха (преко половине од укупног броја мешовитих домаћинстава на истраживаном подручју).

По највећем учешћу запослених у пољопривреди у односу на укупан број запослених (преко 60% биле су карактеристичне општине у северо-западном делу истраживаног подручја, а карактеристичан је био и минималан пад запослености у пољопривреди у општинама високо специјализованим у производњи поврћа, на пољу које се налази западно од Варшаве и у општини Јаблона — специјализованој у производњи цвећа под стакленицима.

И поред јаке конкуренције на тржишту рада у варшавском округу, постигнути радни ефекти у пољопривреди у тим општинама били су довољно конкретни да се супроставе одливу становништва из пољопривреде. У поменутиим општинама такође је био највећи број лица запослених на 10 ха обрадивог земљишта — више од 40 (1. 17—23, ск. 3, 4 и 5).

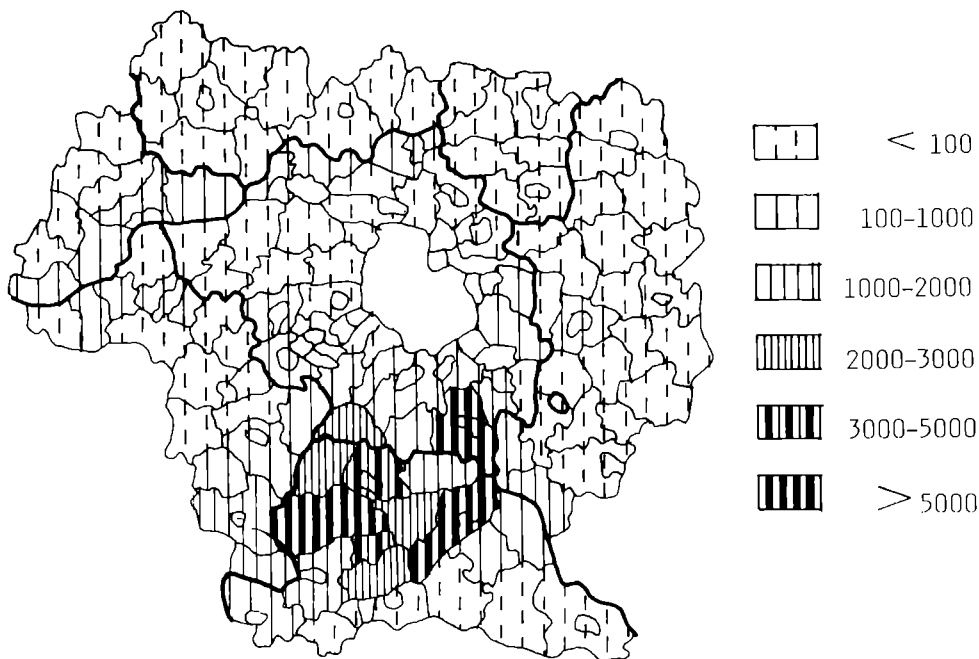

Ск. 5. — Процентуални удео воћњака у површини обрадивог земљишта. Индивидуална пољопривреда, 1987.

Sk. 5. — Percentage share of orchards in the overall arable land. Individually-owned agriculture, 1987.

Једна од карактеристичних одлика земљорадње у приградској зони Варшаве јесте велико учешће становништва са средњим и вишим образовањем међу запосленима у пољопривреди. Ово учешће на пољопривредним подручјима Варшаве и у општини Јаблона, специјализованој за производњу цвећа под стакленицима, износило је прека 30% у општинама специјализованим за производњу поврћа на пољу — које се налази у непосредној близини Варшаве — 25—30% а у неким општинама специјализованим за производњу воћа — које се налазе на јужном делу истраживаног подручја — 15 до 25% — при средњој вредности целе земље око 12% (2, ск. 1).

Као резултат експанзије градова и индустрије, смањује се на истраживаном подручју површина обрадивог земљишта. У варшавском војводству површина обрадивог земљишта смањила се са 213,3 хиљ. ха у 1975. на 200,2 хиљ. ха у 1980. години и 199 хиљ. ха у 1986. години. За пољопривреду су посебно били тешки губици у обрадивом земљишту узроквани даљом изградњом градова у западном смеру што је довело до насељавања веома добрих и интензивно економски организованих пољопривредних подручја.

Ск. 6. — Производња воћа са дугогодишњих засада у кг на 1 ха обрадивог земљишта. Индивидуална пољопривреда, 1983, (према В. З г л и њ с к о м).

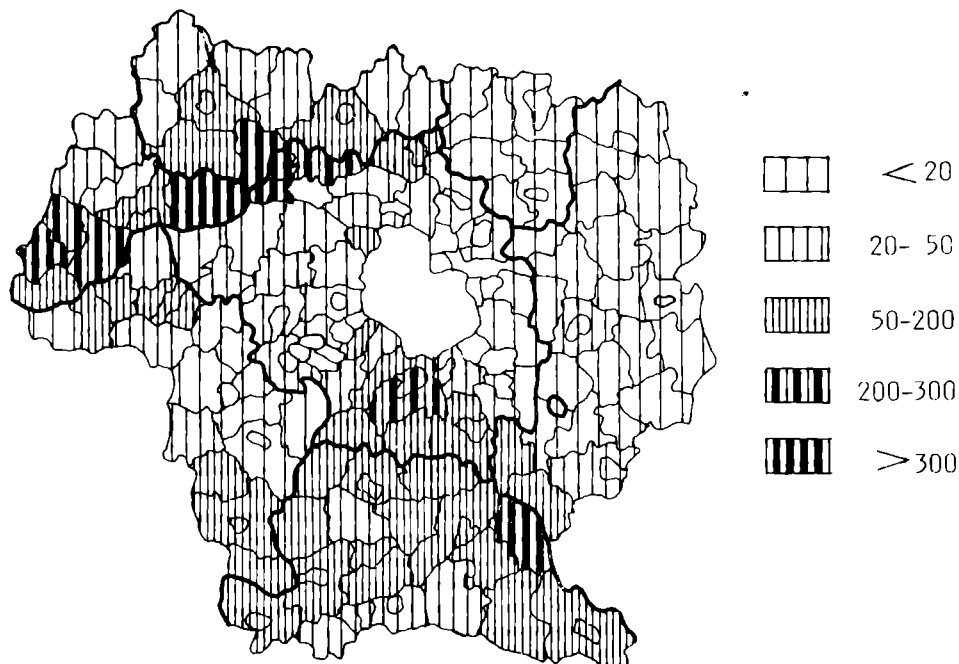
Sk. 6. — Fruit production with perennial plant, in kg per 1 ha of arable land. Individually-owned agriculture, 1983 (to V. Zglinsky).

На обрадивом земљишту преовладале су на истраживаном подручју оранице. У појединим општинама учешће ораница у целокупној пољопривредној површини било је веома издиференцирано од 60% (па и мање) у општини Целестинув и у општинама на територији Пушче Кампионске (Туловице, Леонцин, Чоснув), до преко 90% на подручју карактеристичном по великом учешћу плодног земљишта лоцираног западно од Варшаве. Мало учешће ораница у раније поменутиим општинама проистицало је из великог удела пашњака (преко 40%) или, као што је то у случају општине Гура Калварија — лоцираној јужно од Варшаве — због великог удела воћњака (преко 20%).

Пољопривреда у приградској зони Варшаве карактеристична је по веома високом уделу баштованских култура (воћњаци, јагодасто воће, цвеће) у структури обрадивог земљишта. Простору диференцијацију ове

одлике у индивидуалној пољопривреди 1983. илуструју **ск. 2 и 3**. Ово учешће је највеће у општинама специјализованим за баштованску производњу, које се налазе у јужном делу пољопривредне приградске зоне Варшаве, на територији радомског војводства (општине Белск Дужи 59,7%, Варка 56,9%, као и у општинама специјализованим за производњу поврћа на пољу (нпр. општина Ожарув Мазовјецки 58,3%).

У структури глобалне производње преовлађује биљна производња, чије је учешће у варшавском војводству износило у 1986. години преко 65%, а на подручју специјализованом за производњу поврћа на пољу, које обухвата централни део истраживаног подручја, ово учешће је прелазило 70%, док је у општинама Јаблона (специјализација у производњи цвећа под стакленицима) износило 93,4 одсто, Ожарув Мазовјецки — специјализација у производњи поврћа — 90,5%.

Ск. 7. — Производња јагодастог воћа (жбуње и плантаже). Индивидуална пољопривреда, 1983, (према В. Зглињском).

Sk. 7. — Berry production (bushes and plantations). Individually-owned agriculture, 1983 (to V. Zgłinsky).

На подручјима специјализованим за баштованску производњу дешавају се такође врло битне промене у карактеру и функцијама сеоских насеља. У току последњих 25—30 година организована је врло густа мрежа откупних пунктова за поврће, цвеће и воће, који су најчешће у надлежности *Варшавске баштованске задруге*, која поред откупа производа снабдева неким средствима за производњу (углавном ђубривима и средствима за хемијску заштиту биљака). У задатке Задруге такође спадају: орга-

низација извоза баштованских производа, пропагандне акције и стручна обука њених чланова. На подручјима специјализованим за баштованску производњу изгубила су се традиционална сеоска домаћинства — кућа са економским зградама: амбар, стаја, обор и сл., а уместо њих појавиле су се велике, добро опремљене и функционалне (мада понекад с неким естетским недостацима) куће за становање са зградама — магацинима за поврће или хладњачама за воће и цвеће као и са зградама за смештај пољопривредних машина.

Као што смо већ споменули, пољопривреду приградске зоне Варшаве одликује висок ниво специјализације пољопривреде²⁾. На подручјима специјализованим за баштованску производњу вредност овог показатеља крете се од 400 до 1300 и преко 1500 у општинама Блендув, Белск Дужи и Варка, које су карактеристичне по највећој производњи воћа (просечна вредност овог показатеља за Пољску износи око 215). Још већи ниво специјалне зоне, који се специјализовао у производњи поврћа на пољу (општине Ожарув Мазавјетки 2748, Михаловице 1601, Брвинув 917, Рашин 875) и цвећа (општина Јаблона 2798). По високом нивоу специјализације пољопривреде биле су карактеристичне такође општине лоциране на северозападном делу истраживаног подручја — специјализоване за производњу јагодастог воћа (напр, општине Червињск на Висли 610 и Залуски 351).

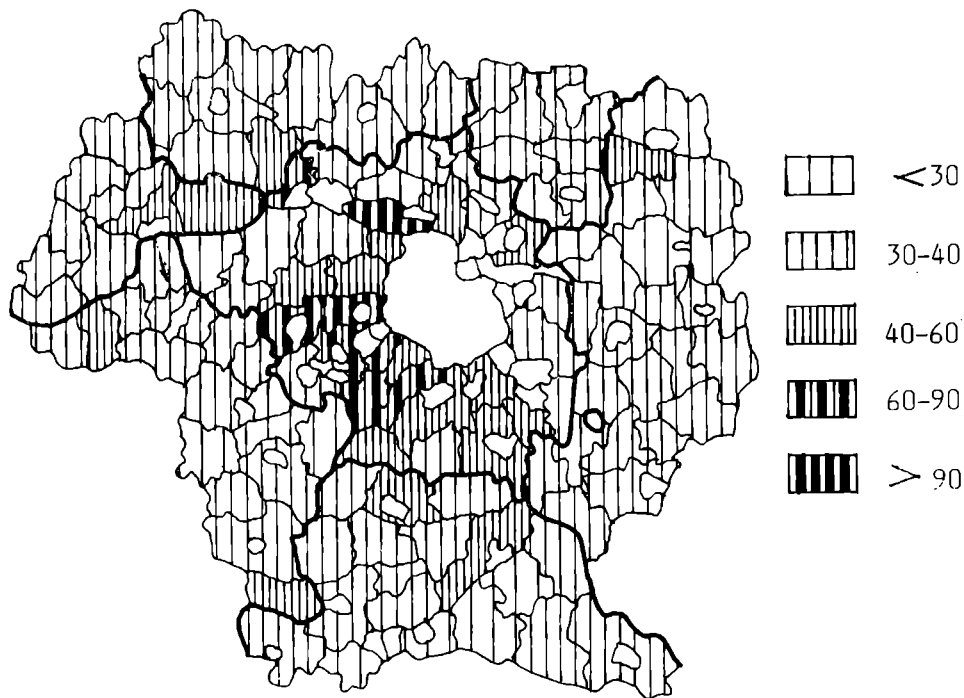
Баштованство приградске зоне Варшаве има општепољски значај. Варшавско војводство које располаже са једва 1,1 одсто површина обрадивог земљишта у целој Пољској учествује са око 8,5% у целокупној производњи поврћа у земљи. Осим на варшавском тржишту, где налази пролећу знатан део поврћа произведеног у овом рејону, пољопривреда приградске зоне Варшаве продаје своје поврће у другим регионима земље — углавном у Горњошпонској, и Лучкој агломерацији Гдањска—Гдине—Сопота. Један део поврћа, нарочито у лукама, намењен је извозу.

Површине засејане поврћем у варшавском војводству расле су доста систематски у послератном периоду достижући ниво од око 15 хиљада ха, који се с малим осцилацијама одржао до данас. Просторни размештај баштованих култура у приградској зони Варшаве илуструје ск. 4.

У варшавском војводству поврће у огромној већини производе индивидуални пољопривредници (око 98% површина и приноса у 1986.). Тек је 1,6% површина засејаних поврћем било те године у поседу државних газдинстава, а само 0,4% у поседу произвођачких задруга. У структури сетве поврћа процентуално највећи удео имали су: купус (18,3%), лук (17,2%) и мреква (16,2%), а знатан удео имали су краставци (9,2%), цвекла (7,2%), першун (6,5%), мањи: целер, празилук и други.

²⁾ Ниво специјализације пољопривреде аутори су одредили према следећој формули: $L_i = \sum_{j=1}^n a_{ij} \times l_j$ где је L_i — показатељ нивоа специјализације; a_{ij} — удео датог производа у робној производњи испитиване јединице; n — број производа; l_j — ниво робности тј. вредност робне производње на 1 ха обрадивог земљишта.

Пример за добро организовано и интензивно воћење баштованско газдовање јесте индивидуално газдинство од 24 ха који су анкетирали аутори овог рада, а који се налази у северном делу истраживаног подручја. На њему стално раде 3 особе (у продуктивним годинама) и око 30 особа које се изнајмљују у сезони на време од 2—3 недеље у току године. Земљиште на овом газдинству спада у просечна.

Ск. 8. — Продуктивност земље. Глобална производња пољопривреде у хиљадама злота (према стабилним ценама). Индивидуална пољопривреда, 1978.

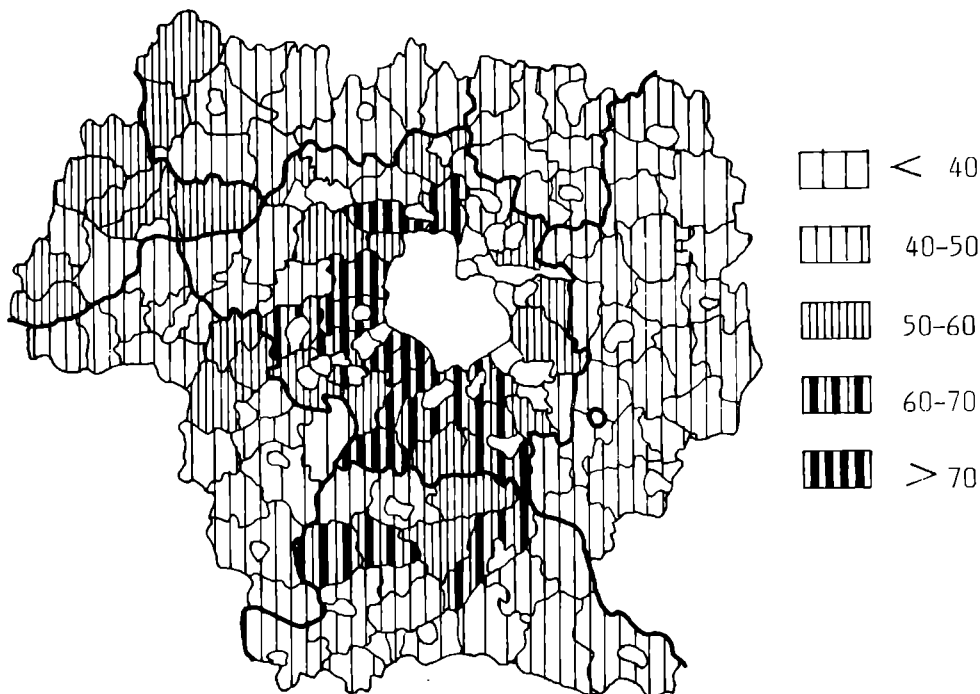
Sk. 8. — Land productivity. Global agricultural production, in thousand of zlots (in stable price equivalent). Individually-owned agriculture, 1978.

У структури сетве истраженог газдинства доминира лук — 11 ха (од тога 3 ха семенског лука); 4 ха су краставци и 0,5 ха парадајз.

У плодоред с поврћем улази пшеница (6 ха) и биљке за зелено ђубриво (2,5 ха). Газдинство је у потпуности опремљено пољопривредним машинама за сетву и жетву. Робна производња на овом газдинству процењена је на нивоу изнад 600 хиљ. злота на 1 ха обрадивог земљишта, док је просечна вредност на нивоу земље износила те године 72,2 хиљ. злота.

Значајна допуна производњи поврћа на пољу у варшавском војводству је *производња поврћа у заштићеном простору*. Удео овог војводства у површинама засејаним у заштићеном простору износила је у 1984. на нивоу земље: за стакленике 13,9 одсто; за топле леје 23,7 одсто и за (високе) тунеле од пластичних фолија 9,1 одсто.

На територији варшавског војводства у 1983. било је 15,6 хиљ. м² површине под стакленицима, у којима се на 60% простора производило поврће. Највеће површине под стакленицима заузимали су те године парадајз (25%) и краставци (12,3%). Површина под тунелима од пластичних фолија порасла је од 453 хиљ. м² у 1977. до 1141 хиљ. м² у 1983. години. У 90 одсто случајева под фолијом се производило поврће. Осетно се смањила у варшавском војводству површина топлих леја (од 775 хиљ. м² у 1977., на 286 хиљ. м² у 1983.).

Ск. 9. — Степен робности. Удео робне производње у глобалној производњи у %. Индивидуална пољопривреда, 1978.

Sk. 9. — Marketability rate. Share of commodity production in global production, percentage-wise. Individually-owned agriculture, 1978.

Производња воћа, поред баштованске производње, једна је од најважнијих грана биљне производње на истраживаном подручју. У тако закртаним границама (ск. 1) ово подручје је у 1986. испоручивало скоро 33% домаће производње воћа. Просторни размештај воћњака на истраживаном подручју илуструје ск. 5. Производња воћа концентрисала се на индивидуалним газдинствима, која су у 1986. давала 94,5% приноса воћа са дугогодишњим засадама у варшавском војводству и 99,6% приноса јагодастог воћа.

С обзиром на то да се производња воћа са дугогодишњих засада у приградској зони Варшаве искључиво концентрисала у добро вођеним великим комерцијалним воћњацима, овде постигнута продуктивност од

једног стабла и производња воћа обрачуната према 1 ха обрадивог земљишта спадала је у највеће на нивоу земље. У општинама, лоцираним у јужном делу, које су најбоље специјализоване за воћарску производњу (ск. 6), добијено је у 1983. до 5 па чак и преко 5 хиљ. кг воћа са стабала на 1 ха обрадивог земљишта (при средњој вредности у земљи која је у тој години износила нешто преко 114 кг). Као што су показала истраживања, у интензивно воћеним производним воћњацима на овом подручју добија се у појединим газдинствима од 5 хиљ. кг воћа са 1 ха старих воћњака до 40 хиљада кг воћа у савремено воћеним младим воћњацима у продуктивном добу. У једном од многих воћарских газдинстава овог појаса (од целокупне површине 31 ха, производни воћњаци су заузимали 22 ха: 7 — стари воћњаци и 15 ха — интензивни млади воћњаци у продуктивном добу) — производња воћа је процењена на око 750 тона — око 24 хиљ. кг по 1 ха обрадивог земљишта на газдинствау. На овом газдинству стално ради 6 особа и око 40 особа у току сезоне — око 1,5 месц годишње. Ово газдинство има хладњачу запремине до 900 тона, у којој се јабуке одржавају чак до маја. То је у великој мери механизовано газдинство, а једино се берба воћа и посветљавање стабала обавља ручно. За транспорт воћа служе два камиона. Гро воћа је намењен извозу у СССР а и у земље Западне Европе (СРД, Велика Британија).

Значајна допуна производњи воћа са дугогодишњих засада била је на истраживаном подручју производња јагодастог воћа (ск. 7). Пре 20—30 година она је лоцирана у ближој околини Варшаве. Али с обзиром на њену високу радну интензивност и велику конкурентност на тржишту рада у региону Варшаве, производња јагодастог жбуња померила се даље од Варшаве дуж долине Висле, у југозападном и јужном правцу. У структури култура у анкетираним газдинствима јагодасто жбуње обично није заузимало неко веће место, али због његове велике ефективности оно је представљало несумњиво најважнију позицију у биљној производњи варшавског војводства.

Производња цвећа представља важну грану биљне производње варшавског војводства — 6,5% (1, 64). То је у великој мери производња под стакленицима. Она се одликује веома јаком концентрацијом у општини Јаблона лоцираној у непосредној близини, северно од Варшаве, где је 1977. вредност глобалне производње цвећа износила преко 60 хиљ. злота по 1 ха обрадивог земљишта и у општинама западно и јужно од Варшаве (3 до 5 и 5 до 10 хиљ. злота по 1 ха обрадивог земљишта). Знатна производња цвећа остварује се такође на државним газдинствима, и то углавном у Повртарском комбинату *Misjadło*³⁾, који се налази јужно од Варшаве. Производња цвећа у рејону Варшаве подмирује у потпуности потребе ове агломерације; у знатној мери ова производња је намењена и извозу, углавном у СССР.

Горе поменута специјализација пољопривреде у приградској зони Варшаве, у интензивној баштованској производњи даје као резултат високе ефекте ове производње у односу на јединицу површине обрадивог земљишта (ск. 8), која илуструје просторну диференцијацију продуктив-

³⁾ Од укупне површине од 36 ха под стакленицима, којом располаже *Kombinat Misjadło*, на око 9 ха се гаји цвеће (углавном каранфили, гербери и руже).

ности земље на истраживаном подручју, као и висок степен робности пољопривреде (ск. 9) који достиже у неким општинама више од 80% па чак и више од 90% (просечна вредност у земљи 51%).

С обзиром на постојеће веома високе инвестиције као и на прехранбене функције које има за варшавску агломерацију, пољопривреда у овој зони треба да буде под посебном заштитом државе и одлуке о предаји пољопривредних подручја за коришћење у друге сврхе треба да буду доношене са изузетном пажњом и опрезношћу.

ЛИТЕРАТУРА

1. B. Gałczyńska, R. Kulikowski: Struktura przestrzenna rolnictwa indywidualnego w województwie stołecznym warszawskim, Dokumentacja Geograficzna, 5—6, 111 ss., 1982.

2. B. Gałczyńska, R. Kulikowski: Poziom wyszałcenia zatrudnionych w rolnictwie indywidualnym a efekty produkcyjne, »Przegląd Geograficzny« t. 58, z. 4, ss. 784—794, 1986.

3. St. Liszewski: Strefa podmiejska jako przedmiot badań geograficznych. Próba syntezy. »Przegląd Geograficzny« t. 59, ss. 65—79, 1987.

4. *Spis kadrowy, Dojeżdżający do pracy*, WUS. Warszawa, seria: Analizy i Informacje Branżowe; Warszawa; 1983.

5. W. Zgliński: *Zasoby siły roboczej w rolnictwie funkcjonalnego makroregionu Warszawy*. (w) *Studia nad funkcjonalnum makroregionem Warszawy II*; Biuletyn Informacyjny, z. 48, ss. 83—101; Warszawa; 1985.

S u m m a r y

ROMAN KULIKOWSKI, BOŻENA GALCZYŃSKA

AGRICULTURAL SPACIAL ORGANIZATION WITHIN THE WARSAW SUBURBAN ZONE

The areas bordering large agglomerations are most frequently characterized by the concentration of many functions (e.g. agriculture, settlements, industry, traffic, etc.), and the development of one is carried out at the expense of others. Namely, in the countries characterized by the high level of development of the means of transport, intensive agricultural systems are located where there are most favourable natural conditions.

Insufficient development of the means of transport of agricultural products in Poland has dictated that the production of goods which do not bear long and distant transport (e.g. vegetables, fruits, flowers) be located close to the large markets with product demand. These areas enjoy large share of garden trade in planted surfaces and agricultural production, and are characterized by high level of land and labour productivity, along with also high level of marketability and specialization of agriculture. The example of such an agriculture is the agriculture of the Warsaw suburban zone.

This area covers 116 municipalities located in the Duchy of Warsaw and neighbouring duchies. The dominant form of land management are private-owned estates (farms). In 1986, they covered 79.1% of the total arable land in the duchy. Socialized agriculture accounts for 14.3% of which 7.7% are state-owned estates and 4.4% are cooperative farms out of the total arable land in the duchy. In 1983, this territory included 15.6 thousand sq.m. under green houses, 60% of which were covered with vegetables (predominantly tomato and cucumbers). The area covered by plastic foil tunnels grew from 453 thousand sq.m. in 1977 to 1,141 thousand sq.m. in 1983. In 90% of cases vegetables were produced under plastic foil. This area is also known for fruit-growing (33% of the total local fruit production). Fruit production is concentrated in the Warsaw suburban zone, solely in well managed, large commercial orchards.

The basic characteristics of individually-owned estates (farms) within the investigated area is the small surface of the estates (farms) (75% — up to 5 ha), specialization in garden trading with high productivity and large share of agricultural population with secondary and high vocational education. All this has led to a vital change in the nature and functions of the village settlements. During the last 20 years it has been organized a very dense network of vegetable, flower and fruit purchase points. Besides, traditional village households vanished (houses with economy buildings — stables, barns, etc.) and instead of them appeared large, well equipped and functional residential houses with vegetable store-rooms or fruit and flower cold storages, and buildings for accommodation of agricultural machinery and implements.

Regarding the existing, very high investments, and also the food producing and processing function for the Warsaw agglomeration, the agriculture, within this zone, should enjoy special state protection.